

Ortodoksi kirkko AM

Ortodoksinen kirkko (kreik. $\text{ορθός} + \text{δόξα}$, *orthos+doksa*, 'oikea' ja 'katsomus') on kristillinen kirkko, johon kuuluu noin 270 miljoonaa kannattajaa. Suurin osa maailman ortodoksisista paikalliskirkoista sijaitsee Venäjällä, Balkanin niemimaalla ja Lähi-idässä. Siitä on ennen käytetty myös nimeä kreikkalaiskatolinen kirkko, mutta nykyään tällä nimellä tarkoitetaan katolisen kirkon itäistä bysanttilaista riiusta noudattavia uniaatteja erotukseksi läntisestä eli roomalaiskatolisesta haarasta.

Ortodoksinen kirkko ei ole samalla tavoin yhtenäinen kuin esimerkiksi katolinen kirkko, vaan pikemminkin erilaisten kirkkojen yhteenliittymä. Ortodoksisten kirkkojen ryhmään lasketaan varsinaisen ortodoksisen kirkon lisäksi myös orientaaliset ortodoksiset kirkot sekä itäsyyyrialainen Idän apostolinen kirkko. Ortodoksiseen kirkkoon kuuluu viisitoista itsenäistä paikalliskirkkoa.

Ortodoksinen kirkko katsoo olevansa sama kirkko, jonka Jeesus ja apostolit perustivat ja joka toimi 300-luvulta lähtien Rooman valtionkirkkona. Valtionkirkossa oli viisi patriarkkaa viidessä kaupungissa: Roomassa, Antiokiassa, Aleksandriassa, Jerusalemmissä ja Konstantinopolissa (nykyinen Istanbul).

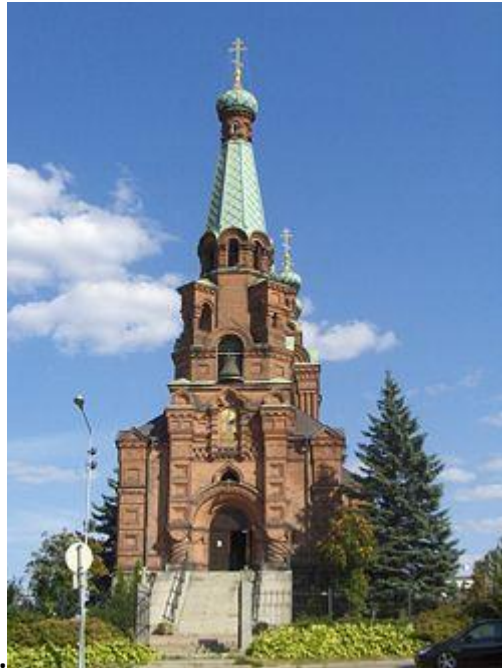


1900-luvulla ortodoksinen kirkko koki suuria muutoksia: kirkko hävisi lähes tyystin Vähästä-Aasiasta, Balkanin alueen kirkot organisoituivat uudella tavalla, Venäjän vallankumous muutti kirkon asemaa Venäjällä ja läntisessä maailmassa ortodoksien piiriin syntyi diaspora. Venäjän ortodoksisen kirkon historiassa kääntyi uusi lehti, kun Lenin Venäjän vuoden 1917 vallankumouksen jälkeen erotti kirkon valtiosta ja koulun kirkosta. Aluksi bolševikit suhtautuivat uskontoon harmittomana taikauskona, joka vähitellen tieteen edetessä tulisi häviämään. Vuonna 1921 suhtautuminen kuitenkin muuttui ja puolue omaksui uuden ”taistelevan ateismin” ja ”taistelevan materialismin” periaatteet, joiden perusteella aloitettiin laaja uskonnonvastainen propagandakampanja.

Vuoden 1929 jälkeen Neuvostoliitossa alkoi laajamittainen uskontojen vainoaminen. Valtaosa eri uskontojen papistosta joko lähetettiin vankileireille tai teloitettiin ja monet pakenivat maasta. Kaikki löyhästi määritelty ”uskonnollinen propaganda” kiellettiin, mukaan lukien raamattupiirit, uskonnolliset nuoriso- ja naisjärjestöt sekä uskontokuntien ylläpitämät kirjastot ja lukusalit. Toisen maailmansodan aikana ortodoksinen kirkko otettiin mukaan Saksan vastaiseen sotaponnistukseen, ja uskontojen vaino laimeni. Vaikka jonkin verran kirkkoja avattiin uudelleen, ei valtion uskonnonvastainen asenne ratkaisevasti muuttunut.

Ortodoksisessa kirkossa ei ole ehdotonta määritelmää sakramenttien määrästä, mutta usein niitä katsotaan olevan seitsemän: kaste, mirhavoitelu, ehtoollinen, katumus, pappeus, avioliitto ja sairaanvoitelu. Sakramenteja kutsutaan myös mysteerioiksi. Muita sakramenteiksi mainittuja ovat hautaus, kirkon vihkiminen, munkiksi vihkiminen ja vedenpyhitys. Sakramenteista ainoastaan kasteen voi hätätilanteessa suorittaa maallikko, muutoin ne toimittaa joko pappi tai piispa. Ortodoksisen näkemyksen mukaan eri kirkkojen välillä ei

ole sakramenttiyhteyttä ja siksi niihin saavat osallistua vain



ortodoksisen kirkon jäsenet.

Ortodoksisen kirkon jäseneksi tullaan kasteen ja mirhavoitelun sakramenttien kautta. Kasteessa ihminen syntyy uudelleen ja luopuu vanhasta elämästään. Kaste on ainutkertainen eikä kerran kastettuja ihmisiä kasteta uudelleen. Yleensä mirhavoitelu (läntisen kristillisyyden konfirmaatio) toimitetaan heti kasteen jälkeen. Siinä Pyhä Henki vuodatetaan kirkon jäseneen. Toisesta kristillisestä liikkeestä ortodokseiksi kääntyvät Pyhän Kolminaisuuden nimeen kastetut ihmiset liitetään kirkon jäsenyyteen mirhavoitelun kautta.

Katumus on sakramentti, jossa ihminen palaa Jumalan yhteyteen, johon hänet on kasteessa liitetty ja josta hän on erkaantunut väärin valintojensa vuoksi. Kirkon näkemyksen mukaan Jeesus antoi opetuslapsilleen käskyn syntien "sitomisesta ja päästämisestä" (Joh. 20:22-23). Katumuksen sakramenttiin kuuluu syntien tunnustaminen ja anteeksiantorukous. Katumuksen sakramenttiin on tapana osallistua tarpeen mukaan, mutta erityisesti paastoaikoina.

Ortodoksisen kirkon keskeisin pyhä toimitus on ehtoollinen, joka käsitetään yhteydeksi Kristuksen. Ehtoollisesta osallisuuden kautta

kirkon jäsenten katsotaan olevan yhteydessä paitsi Jumalan myös toistensa kanssa. Ehtoollisaineina käytetään hapatettua leipää ja viiniä, joiden katsotaan eukaristiassa muuttuvat Kristuksen ruumiiksi ja vereksi.

Ortodoksinen sairaanvoitelu on elämän ja parannuksen mysteerio. Mysteeriassa ihmiseen välittyy Jumalan parantava armo Pyhän Hengen siunaaman öljyn kautta. Mysteerio muodostuu rukouksista sakramenttiin osallistuvan puolesta, öljyn pyhityksestä ja varsinaisesta tapahtumasta, öljyllä voitelusta. Vanhan käytännön mukaisesti toimitukseen pitäisi osallistua seitsemän pappia, mutta nykyään se etenkin Suomessa, jossa ortodoksien ja etenkin pappien lukumäärä on vähäinen, toimitetaan vain yhden papin toimituksena. Sairaanvoitelu ei ole sama kuin katolisen kirkon aiempi ns. viimeinen voitelu eli kuoleman mysteerio.

Pappeus jakautuu ortodoksisessa kirkossa piispuuteen, pappeuteen ja diakoniuteen. Piispan vihkimisen toimittaa kolme piispaa ja papit ja diakonit vihkii piispa. Pappeudessa toteutuu apostolinen suksessio eli seuranto. Papiksi voidaan vihkiä "nuhteeton mies, joka on ennen papiksi vihkimystä avioitunut tai päättänyt elää naimattomana". Naimattomalla tarkoitetaan joko munkkia tai selibaattilupauksen tehnyttä miestä. Piispojen tulee olla naimattomia tai leskiä. Ortodoksisessa kirkossa ei ole naispappeutta, vaikka on esitetty näkemyksiä, että aikaisemmin käytössä ollut diakonissan virka olisi ollut rinnastettavissa papistoon.

Avioliitto on perinteisesti laskettu seitsemän sakramentin joukkoon. Vihkitoimituksessa kahden ihmisen liitolle haetaan Jumalan

siunausta ja vahvistusta. Vihkitoimitusta edeltää tavallisesti



kirkollinen kihlaus.

Traditiolla on merkittävä asema kirkon liturgisessa elämässä. Kirkon jumalanpalveluselämä koostuu erilaisista sykleistä, joihin kuuluvat päivittäiset, viikoittaiset ja vuosittaiset toimitukset sekä erilaiset jumalanpalvelustyypit. Jumalanpalveluskierron keskeisenä elementtinä on vuorokauden jumalanpalvelusrytmi muun muassa aamu- ja ehtoopalveluksineen. Tärkein kirkon palveluksista on liturgia eli ehtoollisjumalanpalvelus, joka toimitetaan ainakin sunnuntaisin ja juhlapäivinä; muun muassa luostareissa päivittäin. Jumalanpalveluksissa noudatetaan bysanttilaista perinnettä, jonka juuret voi nähdä juutalaisessa synagogajumalanpalveluksessa.

Suomen ortodoksinen kirkko on Suomen toiseksi suurin uskonnollinen yhteisö, johon kuuluu noin 60 000 ihmistä eli 1,1 prosenttia suomalaisista. Kirkko kuuluu nykyisin Konstantinopolin ekumeeniseen patriarkaattiin autonomisena arkkipiispakuntana. Sen arkkipiispa on vuodesta 2001 ollut Leo. Kirkkokunnan pääpaikka on Kuopio.

Toisin kuin protestanttinen kristillisyys, ortodoksisuus ei perustu tunnustuksiin, vaan keskeistä on käsitys kirkosta oikean uskon

ilmaisijana. Kirkon usko perustuu opinkappaleisiin eli dogmeihin, jotka puolestaan kirkon näkemyksen mukaan perustuvat suoraan Jumalan ilmoitukseen. Kirkon uskonkappaleet on määritelty seitsemässä ekumeenisessa kirkolliskokouksessa.

Ortodoksisessa, kuin myös katolisessa kirkossa Raamattuun perustuvien dogmien lisäksi kirkon traditiolla on merkittävä asema. Tämä traditio palautuu apostoliseen aikaan ja muodostaa kirkon näkemyksen mukaan Raamatun kanssa kirkon kokonaisuuden. Raamattu ja traditio on uskottu yksin ortodoksille kirkolle, joka tulkitsee niitä. Kirkko on kokonaisuudessaan erehtymätön oikean uskon suhteen. Merkittävä osa kirkon traditiota ovat myös kirkkoisien opetukset, joista erityisen arvossa pidettyjä ovat Gregorios Nazianzilainen, Basileios Suuri ja Johannes Krystostomos.

Jo varhain ensimmäisellä vuosituhannella ortodoksisen ja katolisen kirkon hallinnot alkoivat perustua erilaisiin ratkaisuihin, joiden on katsottu edustavan taustalla olevia erilaisia teologisia näkemyksiä. Keskeisimpiä näistä kysymyksistä on paavin asema kirkon päässä.

Ortodoksisessa kirkossa Neitsyt Marialla on erityinen asema esirukoilijana. Marian katsotaan olevan ainainen neitsyt ja ”uusi Eeva”, joka vastasi omasta tahdostaan myöntävästi ylienkele Gabrielin esittämään kysyvään ilmoitukseen Jeesuksen syntymästä. Ortodoksit eivät tunnusta katolisen kirkon oppia Marian synnittömästä sikiämisestä ja suoraan taivaaseen nousemisesta.